

Fingon asiantuntijalausunto Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteosta 2024

Ympäristövaliokunnalle

Asia: VNS 4/2024 vp Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

Orpon hallituksen *Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko* (Talkyt) painottaa taloussuhteita. Selonteon ohjaavuus on heikkoa, koska kestävän kehityksen ja ihmisoikeuksien edistäminen sekä kehityspolitiikan kansainväliset määritykset ja Suomen sitoumukset eivät juurikaan tule esille. Ilmastotoimien linjaukset eivät ole kunnianhimoisia. Suomen pyrkimys vastata kehittyvien maiden ilmastotarpeisiin toteutetaan pääosin tukemalla suomalaisyritysten pääsyä kehittyville markkinoille. Talkytin laatimisprosessissa kansalaisyhteiskuntaa osallistettiin heikosti.

Näistä puutteista huolimatta Suomen pitkäjänteisen kehityspolitiikan ja Suomen vahvuuksiin perustuvan kehitysyhteistyön toimeenpano on mahdollista, jos Talkyt-selontekoa ja *Ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa* (Utp) luetaan rinnakkain. Kehityspolitiikan pitkäjänteiselle työlle köyhyyden ja eriarvoisuuden poistamiseksi sekä kestävän kehityksen ja ihmisoikeuksien edistämiseksi on Utp-selonteosta edelleen nousevat edellytykset. Hyödyllistä on, että Talkyt-selonteon linjaukset kannustavat suomalaisia toimijoita etsimään uusia kumppanuuksia ja tapoja edistää kestävää kehitystä kansainvälisesti. Kauppapolitiikalla voidaan edistää entistä useammin kestävää kehitystä, jos kauppapoliittisille toimille osoitetaan selkeät kestävän kehityksen tavoitteet.

Suosituksia Talkyt-selonteon toimeenpanoon

1. Kehityspolitiikan päämäärinä pidetään – vaikka niitä ei ole selonteossa ilmaistu – Suomen kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti köyhyyden poistamista ja eriarvoisuuden vähentämistä sekä kestävää kehitystä ja ihmisoikeuksien vahvistamista.
2. Kehitysrahoituksessa tavoitellaan edelleen Suomen kansainvälisten sitoumusten mukaisesti 0,7 % BKTL-osuutta koko kehitysyhteistyörahoituksen osalta, 0,2 % ohjaamista vähiten kehittyneille maille (nk. LDC-maat, ”least developed countries”) ja sitä, että vähintään 85 % kehitysrahoituksella toteutetuista toimista tukee sukupuolten tasa-arvoa.
3. Kehitys- ja kauppapolitiikan toimet ja tavoitteet kytketään kestävän kehityksen tavoitteisiin. Kehitysyhteistyömäärärahalla tuettavalla kauppa- ja yritystoiminnalla pyritään tuottamaan tavoiteltuja kehitysvaikutuksia, joista tärkeimpiä ovat köyhyyden poistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Tavoitteiden toteutumista seurataan ja niistä raportoidaan.
4. Ulkopolitiikkaa, erityisesti kauppa- ja kehityspolitiikkaa, ohjaamaan kootaan ja linjataan ulkoasiainhallinnossa järjestöjen tuella toimet, joilla tuetaan LDC-maita.
5. Kauppapolitiikan ja kehityspolitiikan synergiaa vahvistetaan myös niin, että Suomi osana EU:a tukee kehittyviä maita, erityisesti vähiten kehittyneitä, pääsemään reilulla tavalla osaksi maailmankauppaa. LDC-maiden oman kantokyvyn vahvistamiseksi Suomi toimii niin, että erityisesti näillä mailla on paremmat mahdollisuudet viedä hyödykkeitään Euroopan unioniin.
6. Suomi kiinnittää erityistä huomiota kehittyvien maiden demokratian ja kansalaisyhteiskuntien tukemiseen kehityspolitiikassa. Ulkoministeriö laatii yhdessä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa oppaan tai ohjeistuksen ulkoasiainhallintoon ja suomalaisille kaupan ja kehityksen toimijoille siitä, miten ja miksi kansalaisyhteiskuntaa

voidaan kumppanimaissa tukea ja hyödyntää yhteisten taloudellisten ja yhteiskunnallisten tavoitteiden edistämiseksi. Oppaassa kiinnitetään huomiota demokratian, rauhan, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden sekä ihmisoikeuksien edistämiseen. Suomalaisen kansalaisyhteiskunnan osallisuutta poliittisiin prosesseihin vahvistetaan.

7. Suomi kehittää ilmastorahoituksen ohjausjärjestelmää strategisesti. Yhteistyötä eri ilmastotoimijoiden välillä syvennetään ja järjestöjen erityisosaaminen tunnustetaan. Kehittyvien maiden tarpeet huomioidaan ja niihin vastataan asianmukaisilla keinoilla.

Keskeisimmät havainnot selonteosta

Talkyt poikkeaa sävyiltään ja painoituksiltaan Utp-selonteosta, jossa sitoutuminen kestävän kehityksen edistämiseen on selkeämpää. Utp-selonteossa **Agenda 2030** on Suomen toimintaa velvoittava ja linjaava ohjenuora. Talkyt-selonteossa vain mainitaan, että kehityspolitiikka perustuu kestävän kehityksen periaatteille, kehityspolitiikan tavoitteena ei sanota olevan kestävän kehityksen saavuttaminen, eikä sitä toimenpiteissä mainita lainkaan.

Fingon tietojen mukaan Talkytin ei kuitenkaan ole tarkoitus ohjata yksinomaisena ohjenuorana Suomen kehityspolitiikkaa, vaan pitkäjänteinen työ köyhyyden ja eriarvoisuuden poistamiseksi sekä kestävän kehityksen edistämiseksi on lähtökohtana tulevallekin kehityspolitiikalle. Selontekoja onkin luettava rinnan, jotta ne muodostavat kattavan kokonaisuuden ulkopolitiikasta.

Talkyt-selonteosta puuttuvat kansainvälisten velvoitteiden mukaiset **kehityspolitiikan päämäärä ja tavoitteet**. Suomen kehityspolitiikan ja kehitysyhteistyön kokonaisvaltaiseksi tavoitteeksi on kirjattu ”kaupan ja kehityksen entistä tiiviimpi yhteys.” (s.21) mutta se ei ole kansainvälisten sitoumusten mukainen tavoite. Suomen kehityspolitiikan päämäärinä on ollut köyhyyden poistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen sekä kestävän kehityksen edistäminen.

Kehityspolitiikan painopisteet ovat osin muuttuneet seuravanlaisiksi: naisten ja tyttöjen oikeudet (ml. SRHR), koulutus, ilmatotoimet ja Ukraina. Kehittyvien maiden vastuuta omasta kehityksestään halutaan vahvistaa, mutta kestävän talouden ja ihmisarvoisen työn edistäminen ei ole enää yhtenä painopisteenä. Tämä on kielteinen muutos, sillä ihmisarvoisen työn edistäminen olisi luonteva ja tärkeä vastinpari teollistumisen, investointien ja yleisemmin talouden modernisaation edistämiseksi.

Talkytissa ei ole kirjausta kehityspolitiikan **ihmisoikeusperustaisuudesta**, mutta selonteossa linjataan Suomen tukevan toimivaa demokratiaa, oikeusvaltiota, ihmisoikeuksia ja elinvoimaista kansalaisyhteiskuntaa (s. 5). Ne eivät kuitenkaan ole enää yhtenä kehityspolitiikan painopisteenä, eikä niille ole asetettu toimenpiteitä. Kauppa ei itsessään edistä näiden asioiden toteutumista, ellei kaupalle aseteta kestävästä kehityksestä edistäviä tavoitteita.

Selonteon myötä hallitus **ehdollistaa** kehitysyhteistyön samoin periaattein kuin tekee hallitusohjelmassaan, eli tuen vastaanottajien tulee tukea kansainvälistä sääntöperusteista järjestelmää, vastaanottaa omia kansalaisiaan ja vastustaa Venäjän sotaa Ukrainassa.

Kehitysyhteistyön rahoitus ei ole sidottu kansainvälisesti velvoittaviin tavoitteisiin. Rahoitustasona 0,7 % bktl:stä ei ole kirjattu selontekoon. Muitakaan rahoituksen tavoitelukuja – 0,2 % bktl:stä vähiten kehittyneille (LDC) maille, 85 % tasa-arvoa tukeviin toimiin – ei ole esitetty. Sitoutumista **LDC-maiden** tukemiseen ei myöskään ole. Talkyt ei täysin selvennä, mitä **kauppaa tukeva kehitysyhteistyön rahoitus** tulee olemaan ja miten sen tuloksellisuutta mitataan ilman tavoitteita. Nämä ovat puutteita selonteossa, mutta niiden ei tulisi estää Suomea edelleen tavoittelisi näitä rahoitusosuuksia, sillä olemme maana niihin kansainvälisesti YK:n ja EU:n puitteissa sitoutuneita. Kysymyksiksi jää, tarvitseeko Suomi kehitysyhteistyörahoitusta kansainvälisten taloussuhteidensa tueksi tai miten Suomi varmistaa, ettei kehitysyhteistyörahoitus tarkoita OECD DACin säädösten vastaisesti sidottua tukea, joka tutkitusti vain lisää apuriippuvuutta.

Selonteko **keskittyy Suomen strategiseen etuun ja hyötyyn**. Kehitysajattelua selonteossa ohjaa Suomen tie (s. 20), jonka reseptiä tuodaan kehityspolitiikkaan. Muistutamme, että kestävien ja

kontekstiinsa sopivien tulosten saavuttamiseksi kehitysyhteistyöllä tulisi tukea jokaisen maan omaa tietä, eli paikallista osaamista, innovaatioita ja päätöksentekoa.

On myönteistä, että Orpon hallitus osoittaa sitoutumisensa teollistumisen, kaupan ja investointien tukemiseen kehittyvissä maissa, ja että toiminnan toteutuksessa on vahva EU-painotus. Myönteistä on myös pyrkimys vivuttaa yksityistä rahoitusta kehitystarpeisiin (mm. s. 20) - jos pyrkimykselle osoitetaan kestävä kehitys tukevia tavoitteita ja toimenpiteitä. Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan monialaisia toimia, koska kauppasuhteet kehittyvien maiden kanssa eivät ole kumppaneiden epäsuhtaisen aseman takia tasa-arvoisia. Muistutamme, että selonteossa esitetyt toimintaympäristöä vakauttavia toimia (mm. s. 34) ovat mm. julkisen sektorin peruspalveluiden kehittäminen, joita ei voida saavuttaa kestävästi keskittymällä vain kaupallistaloudellisilla suhteilla.

Kokonaisuudessaan selonteon laatimisprosessi ei ollut läpinäkyvä. Järjestöt saivat osallistua vain alkuvaiheen lausunnoilla, mutta missään vaiheessa tekstejä ei päästy kommentoimaan.

Ilmastotoimet jättävät parantamisen varaa¹

Utp-selonteko käsittelee monipuolisesti ilmastokriisin vaikutuksia kehitykseen ja turvallisuuteen. Siitä huolimatta Orpon hallitus linjaa Talkytissä Suomen pyrkivän vastaamaan kehittyvien maiden ilmastotarpeisiin ensisijaisesti tukemalla suomalaisyritysten pääsyä kehittyville markkinoille. Selonteon mukaan vientiä on määrää edistää erityisesti maihin, joissa on korkeat odotukset markkinoiden kasvuille. Ei siis sinne, missä köyhyys, ilmastokriisi ja huonontunut turvallisuustilanne koettelevat eniten. Siten kehitys- ja kauppa- ja ilmastopolitiikan tarpeet eivät kohtaa maantieteellisesti. YK:n ilmastoneuvotteluissa kehittyvät maat vaativat lisää nimenomaan ei-kaupallista tukea. Ilmastonmuutos vaikuttaa kipeimmin köyhiin alueisiin ja yhteisöihin, joissa kaupallisia mahdollisuuksia on niukalti.

Talkytissa sivuutetaan ilmastorahoitusvirtojen sovittaminen yhteen tavoilla, jotka vastaavat kehittyvien maiden tarpeisiin. Näihin tarpeisiin kuuluu ilmastotuhoihin vastaaminen. Tuhojen korjaaminen on tärkeää esimerkiksi konfliktien ja pakolaisuuden ennaltaehkäisemisessä. Muistutamme, että suomalaisjärjestöillä on osaamista ilmastotuhoista palautumisesta, ja yksityinen sektorimme tuottaa ennakkovaroitusjärjestelmiä tuhojen välttämiseksi.

Selonteko sivuuttaa myös ilmastoulkopolitiikkamme painavimman työkalun, ilmastorahoituksen, strategisen kehittämisen. Ilmastorahoituksessa on kyse kehitysyhteistyövaroin rahoitettavasta kokonaisuudesta, jonne Suomi on ohjannut 2020-luvulla noin 150 miljoonaa euroa vuosittain. Tavoitteiden sijaan Talkytissä todetaan vain Suomen pitävän kiinni rahoitussitoumuksistaan. On epäselvää, miten tavoite toteutetaan. Jo tehdyt kehitysyhteistyöleikkaukset rokottavat hallituskauden ilmastorahoitusta mahdollisesti sadoilla miljoonilla euroilla hallituskauden aikana. Kehitys kulkee eri suuntaan kuin kansainvälinen ilmastopolitiikka, jossa uuden, aiempaa suuremman rahoitustavoitteen pitäisi olla valmiina Bakun ilmastokokouksessa vuoden lopulla.

Selonteossa toivotaan, että yksityinen sektori osallistuu rahoitustalkoisiin. Konkretiaa itse toteutukseen se tarjoaa kuitenkin niukalti. Yritysten integroimista osaksi kehitysyhteistyötä vaikeuttavat yksityisen sektorin tuki-instrumentteihin kohdistuneet leikkaukset. Kehittyvät maat odottavat ennakoitavuutta ja jatkuvuutta niille Pariisin ilmastosopimuksessa luvattuun tukeen. Ilmastokriisin torjumisen suhteen eletään kriittistä vuosikymmentä, jolla on enää merkitystä ilmaston lämpenemisen rajaamisessa alle kahden asteen. Talkyt antaa tähän torjumiseen vain vähän eväitä.

Lisätiedot

Ilmari Nalbantoglu, johtaja, vaikuttaminen | ilmari.nalbantoglu@fingo.fi | 050 317 6693

Anna Hyvärinen, asiantuntija, vaikuttaminen | anna.hyvarinen@fingo.fi | 050 317 6744

Fingon analyysi Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteosta:

[Fingon analyysi Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteosta 2024 - Fingo](#)

Liite: Fingon näkemykset Utp-selonteosta

Selonteossa on myönteisellä tavalla pidetty kiinni useista Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan pitkän linjan periaatteista. Erityisen tärkeitä periaatteita ovat sitoutuminen sääntöperusteisen ja monenkeskisen maailmanjärjestyksen edistämiseen sekä kestäväan kehitykseen, sillä ne ovat edellytyksiä sekä Suomen että maailman vakaudelle ja hyvinvoinnille pitkällä aikavälillä. Näissä periaatteissa selonteko ei kuitenkaan ole kovin konkreettinen – toimeenpanossa konkretisointiin on tärkeää kiinnittää enemmän huomiota. Konkreettisten linjausten painopiste on sotilaallisessa turvallisuudessa ja taloussuhteissa, jolloin inhimillinen turvallisuus kokonaisuutena jää toissijaiseksi.

Fingo suosittelee toimeenpanossa huomion kiinnittämistä erityisesti:

- mainittujen pitkän linjan periaatteiden konkretisointiin,
- kestäväan kehityksen aseman vahvistamiseen,
- kehityspolitiikan kansainvälisesti sovittuihin tavoitteisiin,
- monitoimijayhteistyöhön, erityisesti yhteistyöhön kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Fingon suositukset Utp-selonteon toimeenpanoon

1) Sanoista tekoihin: selonteossa on perusteltu ja hyviä linjauksia, jotka jatkavat Suomen ulkopolitiikan pitkäjänteisyyttä. Kuitenkin sotilaallinen turvallisuus ja taloussuhteet painottuvat; sen sijaan sääntöperusteisuutta, monenkeskisyttä, kestäväan kehitystä, ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja demokratiaa koskevissa linjauksissa on vähän konkretiaa. On tärkeää, että hallitus toteuttaa myös näitä linjauksia tavoitteellisesti.

2) Kestävä kehitys punaiseksi langaksi toteutuksessa: kannustamme hallitusta ottamaan vakavasti kestäväan kehityksen – mukaan lukien ihmisoikeuksien ja demokratian - edistämisen selonteon toteutuksessa. Ne löytyvät tekstistä, joka on hyvä. Toteutuksessa niitä tulee painottaa, sillä ne ovat itseisarvoja ja edellytys pitkäjänteisesti muille ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteille.

3) Tavoitteellisuutta kansainvälisten kehityspoliittisten velvoitteiden toteutukseen: Kansainvälisten velvoitteiden köyhyyden poistamisesta ja eriarvoisuuden vähentämisestä tulee olla vahva osa toimeenpanoa. Suomen pitkäaikaisen vaikuttavuuden varmistamiseksi kehityspoliittisen fokuksen tulee olla vähiten kehittyneissä maissa. Nämä mainitut ovat tärkeitä periaatteita, kun kehitysyhteistyötä ja Suomen taloussuhteita selonteon mukaisesti yhdistetään.

4) Kolmannen sektorin hyöty käyttöön: suomalaiset järjestöt toimivat laajasti maailmalla ja pitkälti samojen arvojen (ihmisoikeudet, kestävä kehitys) puolesta, joita selonteossa on kuvattu. Järjestöt voivat olla selonteon toimeenpanossa tärkeä voimavara. Kuvaavaa on, että Fingon jäsenistä noin 150 toimii noin 100 maassa: tämä on virallisen Suomen lähetystöverkoston rinnalla merkittävä läsnäolo maailmalla. Selonteossa viitataan myönteisesti yhteistyöhön kansalaisjärjestöjen kanssa (s.43). Järjestöt ovat valmiita rakentamaan yhteistyöhön aina, kun arvopohjat kohtaavat.

Suomella on myös mahdollisuus edistää kansalaisyhteiskunnan edellytyksiä globaalisti.

Kansalaisyhteiskunnalla on itseisarvonsa lisäksi tärkeä tehtävä esimerkiksi demokratian, tasa-arvon, ihmisoikeuksien ja useiden kehitystavoitteiden edistäjänä.

Fingon analyysi Utp-selonteosta: <https://fingo.fi/ajankohtaista/kannanotot/fingon-analyysi-utp-selonteosta/>

¹ Ilmasto-osio pohjautuu Suomen Lähetysseuran johtavan vaikuttamistyön asiantuntijan **Niko Humaliston** ja Fingon ilmastotyön asiantuntijan **Ada Virneksen** analyysiin, joka on julkaistu Turun Sanomissa [Lukijoilta | Kauppa- ja kehityspoliittinen selonteko supistaa Suomen ilmastoulkopolitiikkaa - Lukijoilta - Turun Sanomat \(ts.fi\)](#):